

Asia: VN/21836/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Lausuntopyyntö

2. Strategian lähtökohdat

Pidämme lähtökohtien kuvausta luvuissa 2.1.-2.3. onnistuneina.

Luvussa 2.4. todetaan, että ”Ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen on kytkettävä osaksi luonnon monimuotoisuusstrategiaa.” Tämä on totta ja esimerkiksi synergiat kannattaa usein hyödyntää. Strategiassa tulisi kuitenkin selvemmin tuoda esiin, että Suomen luonnon kannalta relevantti ilmastonmuutoksen hillintä tapahtuu nimenomaan kansainvälisellä tasolla. Mikäli luonnon monimuotoisuusstrategiassa aletaan liiallisesti miettiä ilmastopäästöjen kansallisia vähentämissynergioita, on vaara, että fokus tehokkaimmista kansallisista luontotoimista hämärtyy: jos käytettävissä on X EUR, toteutetaanko luontotoimi, joka tuottaa 200 ”yksikköä” luontohyötyä vai luontotoimi, joka tuottaa 100 ”yksikköä” luontohyötyä ja lisäksi vaikkapa 1000 tCO₂ päästövähennyksen? Maankäyttösektorin päästövähennyksiä ohjaa Suomessa voimakkaasti jo nyt EU:n sitova LULUCF -lainsäädäntö ja siihen vastaamiseksi on laadittu MISU eli maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma. On myös todettava, että esimerkiksi soiden ennallistamisessa vastaan voi synergioiden sijaan tulla myös trade-off -tilanteita (vrt. esim. tavoite T4.1 ja s. 77 arviointi). Sen sijaan sopeutuminen on kokonaan kansallista toimintaa ja järkevää sovittaa luontotoimien kanssa yhteen.

Luku 2.5. korostaa kestävyysmurroksen merkitystä edellytyksenä onnistuneelle monimuotoisuusstrategialle ja murros määritellään. Murroksen tarpeesta on helppoa olla samaa mieltä, mutta luvussa 2.5. ja strategiassa yleisemminkin, syntyy vaikutelma, että tavoite murroksen toteutumisesta oikeudenmukaisesti etenkin jo 2035 mennessä on varsin idealistinen. Kestävyysmurrosta käsitellään pitkälti irrallaan siitä todellisuudesta, jossa Suomessa vuonna 2023 eletään (sota, alueiden eriytyminen, raju velkaantuminen, talouden rakenne, voimakas jo olemassa oleva ilmastolainsäädäntö jne.). Tämä voi johtaa väärin mielikuviin ja sitä kautta johtopäätöksiin esimerkiksi käytettävissä olevista resursseista, kun luonnon monimuotoisuuden edistämistä mietitään käytännön tasolla.

Samalla on yllättävää, että esimerkiksi vuonna 2022 viimeistelty biotalousstrategia mainitaan strategiassa vain viitteenomaisesti alussa, vaikka siinä nimenomaan kuvataan laaja-alaisesti valtion ja

metsäalan tahtotilaa ja pyritään kestävyysmurroksen edellyttämään suuntaan. Luvussa 5 (s. 82) tietylainen ”siiloutuneisuus” ja resurssien rajallisuus on kuitenkin tunnistettu: ”Hallinnonalat sitoutuvat strategian toteuttamiseen siinä määrin, kuin se on resurssien puitteissa ja tarvittaessa varoja uudelleen kohdentamalla mahdollista. Mahdollisista lisärahoitustarpeista linjataan julkisen talouden suunnitelmaa ja talousarviota koskevilla menettelyillä.”

3.1 ja 3.2 Päätavoite ja tarkemmat tavoitteet

Luvun 3.1. päätavoite on perusteltu ja Bioenergia ry tukee sitä. Tarkempaa kannanottoa kuitenkin vaikeuttaa, ettei kaikilta osin nykytila ja toteutuskeinot ole selviä. Tätä helpottaisi, jos nähtävillä olisi ehdotus luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelmasta vielä ennen kuin strategia hyväksytään.

Luvussa 3.2. esitettyjä tarkempia tavoitteita (22 kpl) ja niiden alatavoitteita on yleisesti varsin paljon. Niiden priorisointia tulisi vielä harkita. Strateginen ote alkaa hämärtyä ja muistuttaa toimintaohjelmaa. Eri strategioiden keskinäiset yhteydet ja tehtävänjako tulisi tiedostaa ja välttää päällekkäisyyksiä kansallisen metsästrategian kanssa, jossa on samoja ja osin tarkempiakin tavoitteita esim. lahoppuulle, kuolleelle järeälle puulle ja kulotukselle). Esimerkkinä voidaan kysyä, miksi strategiassa tarvitaan tavoite T13.2 tai T19. Tavoite 16 ja T16.2 ovat strategian kannalta kriittinen elementti, mutta T16.2 on alistettu eduskunnan budjettivallalle, jolloin toteutuminen riippuu yhteiskunnan muista haasteista. Tämäkin näkökulma tukisi sitä, että strategiaan tuotaisiin enemmän priorisointia ja tehokkaimpien toimien tunnistamista (”vaikuttavimmat ja no-regret toimet ensin”). Esimerkiksi lehdoissa elää lähes puolet metsien uhanalaisista lajeista, vaikka niiden osuus metsäpinta-alasta on vain noin prosentti. Kaikkia tavoitteita ja alatavoitteita tulisi lähtökohtaisesti miettiä myös mitattavuuden ja seurannan näkökulmasta (vrt. luku 5).

Strategiaa vahvistaisi, jos siinä linjattaisiin selkeämmin keskeisistä periaatteista, kuten vapaaehtoisuudesta, korvauksista ja eri sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksista strategian toteutuksessa.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Luonnon tilaan liittyvät tavoitteet (1-6) ovat perusteltuja. Toteamme kuitenkin, että tavoitteessa 3.1.1. esitetyt numeroarvot ovat hyvin korkeita ja niitä tulisi vielä uudelleenarvioida esimerkiksi toimenpideohjelman yhteydessä. Esitämme tähän tavoitteen 3.1.2.-tyylistä muotoilua: ”Talousmetsien kuolleen puun keskittävyyttä nostetaan jatkuvilla toimilla ja merkittävästi vuoteen 2035 mennessä.”

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

Tavoitteiden 7-8 toimenpiteissä ja alatavoitteissa tulisi ottaa huomioon eteneminen tavoitteissa 1-6. Suojelun ja ennallistamisen prosenttien ei tulisi olla strategiassa itsearvoisia, vaan suojelun tulisi kohdistua suojelua todella kaipaaviin luontotyyppisiin. Päähuomion strategiassa pitäisi pysyä luonnon tilan seurannassa, mitattavuudessa, toimien kustannustehokkaassa kohdentamisessa ja toimien priorisoinnissa. Lajien geneettisen monimuotoisuuden osalta mitattavuus on erityisen hankala kysymys luotettavien tausta-aineistojen puuttuessa.

Suojelun lisäämisessä tulee huomioida myös alueen suojelutason lähtötilanne. Esimerkiksi Inarissa yli 72% metsäpinta-alasta on jo suojeltua.

Voitaisiin myös pohtia, tarvitaanko prosentteja strategiassa lainkaan vai olisiko niiden paikka pikemminkin toimenpideohjelmassa.

Strategiassa tulisi käsitellä erilaisia elinympäristöjä samalla tavalla tai ainakin avata perusteita, miksi joitakin niistä tuodaan tekstissä esiin paljon yksityiskohtaisemmin kuin toisia ja miksi tavoitevuodet eroavat. Metsien mahdollinen lisäsuojelu tulee kohdentaa suojeluarvoltaan tärkeimpiin kohteisiin omistajuudesta riippumatta.

Suojelua tukevien alueiden (other effective area-based conservation measures, OECM) merkitys jää strategiassa epäselväksi, ja niiden osuutta strategian tavoitteiden toteutuksessa ja vaikuttavuudessa olisi syytä selvittää. Määritelmä on monitahoinen (ks. <https://biodiversity.europa.eu/protected-areas/other-effective-area-based-conservation-measures>) ja sitä tulisi soveltaa kohdekohtaisesti. Luonnontilaisuuden määritelmä tulee olla erittäin selkeä, erityisesti jos tiukka suojelu kohdistuu yksityisille metsäalueille.

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Uusiutuviin luonnonvaroihin kohdistuvan tavoitteen T10.4 tarkoitus ja perustelut ovat epäselviä, kun edellä on jo tavoitteet 10.1-10.2. Tavoite T10.4 tulisi poistaa. Luonnonvarojen kulutusta tulee arvioida kokonaisuutena ja arviointi fokusoida luonnon tilaan.

Tavoitteen T14.8 perustelut on kuvauksessa esitetty varsin pintapuolisesti suhteessa itse tavoitteen muotoiluun ("otetaan käyttöön"). Ensin tulisi selvittää paremmin, mitä luontoa koskevalla puitelalla voitaisiin saavuttaa suhteessa nykyiseen lainsäädäntöön ja mitä muita vaikutuksia sillä voisi olla.

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

Tavoitteen T20 toteutuksessa on otettava huomioon yksityisen omaisuuden suoja.

3.7 Suomi maailmalla

-

Muita huomioita luonnoksesta

Lienee selkeämpää, jos luku 4.1. poistettaisiin lopullisesta strategiasta – se lienee tarkoitettu strategian kehittämiseksi?

Luvun 4.3. avaavaa arviota, että "luonnon monimuotoisuusstrategialla tulee toteutuessaan olemaan pääsääntöisesti myönteisiä ympäristö- ja yhteiskunnallisia vaikutuksia" pidämme liian yksinkertaistettuna. On selvää, että strategian toteutus nykyoloissa (vrt. esim Tavoitteet 3.1.1 ja 16.2.) merkitsee joko kustannuksia maanomistajille tai julkisessa taloudessa säästöjä muilla sektoreilla, koska julkisen talouden tila on heikko.

Luvussa 4.3.5 Vaikutukset luonnonvarojen hyödyntämiseen, elinkeinoihin ja työllisyyteen todetaan, että näihin "liittyvien vaikutusten tarkka arviointi ei ollut tavoitekirjausten yleispiirteisyydestä johtuen mahdollista" ... ja että "strategian mahdollisia vaikutuksia luonnonvarojen käyttöön, työllisyyteen ja elinkeinoihin pystyttiin tavoitteiden muotoilusta johtuen arvioimaan vain laadullisesti." Tältä osin strategian vaikutusten arviointi jää valitettavan puutteelliseksi.

Strategiassa tulisi arvioida perusteellisemmin lyhyen ja keskipitkän aikavälin kokonaiskustannuksia ja eri toimien kustannusvaikutuksia. Perusteluissa on mainittu ”yleispiirteisyys”, mutta silti esimerkiksi tavoitteessa 3.1.1 on esitetty hyvin eksakteja lukuja, joiden osalta tulisi myös johdonmukaisuuden nimissä tehdä jonkinlainen kustannusarvio. Monista muistakaan numeerisista tavoitteista ei ole arvioitu vaikutuksia. Esimerkiksi metsämaan 10 %:n suojelutavoitteen kustannukset on tässä arvioitu aiemman esillä olleen 8 %:n suojelutavoitteen mukaan.

Vaikutus- ja kustannustarkastelujen kannalta voi olla perusteltua viedä tätä strategiaa samalla aikataululla eteenpäin kuin kansallista metsästrategiaa. Käytännössä pitäisi löytää kustannustehokkaimmat ratkaisut, jotta toimille saadaan paras pitkän aikavälin vaikuttavuus rajallisilla resursseilla. Tätä korostaa kireä taloustilanne, ja kustannustehokkuus on vaatimus yleisen hyväksynnän saamiseksi strategiassa esitettäville toimille.

Uusiutuvien luonnonvarojen käytön tavoitteena on hyvä pitäytyä nykyhallituksen hyväksymässä linjauksessa, jonka mukaan ”uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö voi kasvaa”.

Laurikka Harri
Bioenergia ry